

Mūsų jubilatai

Viduramžių miestų ir pilių tyrinėtojas

Andriui Caunei – 75

Andrim Caunem – 75

Š. m. birželio 27 d. Latvijos mokslų akademijos akademikui, profesorui, habilituotam daktarui, mūsų leidinio redaktorių kolegijos nariui Andriui Caunei sukako 75 metai.

Jubilatas gimė Rygoje dailininko Valdemaro Caunės ir mokytojos Annos Caunės šeimoje. Antrojo pasaulinio karo pabaigoje Caunės šeima buvo išvykusi į Vokietiją, tačiau grįžo į Latviją, Rygą. Čia Andris Caunė, baigęs pagrindinę mokyklą, 1952 m. įstojo į hidromelioracijos technikumą ir 1956 m. jį baigė. 1956–1961 m. A. Caunė studijavo Latvijos žemės ūkio akademijos Hidrotechnikos fakultete ir įgijo inžinieriaus specialybę.

Taigi A. Caunės kelias į archeologiją nebuvo tiesus ir paprastas. Beje, inteligentiška namų aplinka, Rygos miesto istoriniai paminklai dar paauglystėje paskatino jį domėtis seniausiu krašto praeitimi, ypač Viduramžių laikotarpiu. Eidamas įvairias inžinieriaus pareigas, laisvalaikio A. Caunė daug keliavo po Latviją, rinko duomenis apie senovinius kulto akmenis, bendradarbiavo spaudoje, keldamas istorijos paminklų apsaugos klausimus. 1963–1975 m. jis buvo leidinio „Dabas un vēstures kalendars...“ („Gamtos ir istorijos kalendorius...“) redaktorių kolegijos narys, sudarytojas, įvairių populiarių straipsnių istorijos ir archeologijos klausimais autorius. Potraukis istorijai ir archeologijai nugalėjo ir A. Caunė jau kitos aukštosios mokyklos – Latvijos valstybinio universiteto – Istorijos ir filosofijos fakulteto studentas. Jo diplominio darbo tema – tikėjimai Viduramžių Latvijoje.

Baigęs 1969 m. universitetą A. Caunė pradėjo dirbti Latvijos mokslų akademijos Istorijos institute (dabar – Latvijos universiteto Latvijos istorijos ins-

titutas), ir dirbo jame iki išėjimo į pensiją.

Sunku trumpai apibūdinti A. Caunės kaip archeologo – mokslininko nueitą kelią. 1970 m. jis suorganizavo Rygos archeologinę ekspediciją, kurios ilgametį darbą vainikavo gražūs rezultatai – surinkta naujų svarbių duomenų apie miesto teritorijoje buvusias seniausias gyvenvietes, XII–XIV amžių rygiečių būstus, sėlių plukdymą Dauguvos upe, uostą, amatininkų, žvejų buitį. Tyrimų rezultatai buvo apibendrinti mokslų kandidato (daktaro) disertacijoje, apgintoje 1981 m. TSRS mokslų akademijos

Archeologijos institute Maskvoje ir šios disertacijos pagrindu paskelbtoje monografijoje¹. Rygos temai A. Caunė liko ištikimas visą savo mokslinę karjerą – skelbė mokslo populiarinimo monografijas, straipsnius apie vertingiausius, įdomiausius radinius. 2007 m. išleista A. Caunės straipsnių rinktinė, skirta Rygos tyrimams², kurioje įdėti reikšmingiausi autoriaus darbai šia tema. Beje, ši knyga buvo recenzuota mūsų leidinyje³.

Kita labai svarbi A. Caunės mokslinių tyrimų tema – Latvijos Viduramžių pilys. Jis tyrinėjo Bauskės pilį (1975–1992 m.), skelbė duomenis apie kitas pilis. Viena svarbiausių publikacijų šia tema yra kartu

¹ Цауне А. Жилища Риги XII–XIV вв. По данным археологических раскопок. Рига, 1984.

² Caune A. Pētījumi Rīgas arheoloģijā. Rakstu izlase. Rīga, 2007.

³ Michelbertas M. Akademiko dovana gimtajam Rygos miestui. In: *Archaeologia Litwana*. 8. Vilnius, 2007, p. 131–132.

su Ieva Ose paskelbtas XII a. pabaigos–XVII a. vokiečių pilių leksikonas⁴. Minėtinos dar kelios A. Caunės monografijos Latvijos Viduramžių tematika. Tai knyga apie apskritus kryžius Latvijos teritorijoje⁵, kartu su I. Ose paruoštas leidinys apie Latvijos Viduramžių mūrines bažnyčias⁶.

Iš viso A. Caunės mokslinių darbų sąrašė yra per 700 straipsnių, keliolika monografijų. Dalis darbų yra paskelbta užsienio kalbomis. Reikia pabrėžti, kad A. Caunės darbai pasižymi kruopštumu, didele autoriaus erudicija. Šie darbai kaip palyginamoji medžiaga yra labai vertingi gretimų kraštų, ypač Lietuvos, tyrinėtojams.

Dar keletas A. Caunės mokslinės karjeros faktų. 1993 m. jis – istorijos habilituotas daktaras, profesorius, 1995 m. – Latvijos mokslų akademijos tikrasis narys. 1997–2002 m. A. Caunė buvo Latvijos universiteto Latvijos istorijos instituto direktoriumi ir daug nuveikė, plėsdamas Latvijos ir Lietuvos mokslininkų ryšius. Jo iniciatyva buvo pradėtos leisti darbų serijos „Senoji Ryga“, „Latvijos viduramžių pilys“. Visą dešimtmetį A. Caunė buvo leidinio „Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls“ vyriausiuoju redaktoriumi.

A. Caunė sėkmingai atstovavo Baltijos kraštų Viduramžių archeologijai įvairiose konferencijose, simpozio-

umuose Vokietijoje, Bulgarijoje, Rusijoje, Suomijoje ir kt. Malonu pabrėžti, kad paskutinis A. Caunės apsilankymas Lietuvoje buvo Vilniaus universiteto Archeologijos katedros organizuoto simpoziumo 2007 m. spalį metu. Šiame renginyje A. Caunė pranešime susumavo archeologinius duomenis apie Rygą iki XIII a., t. y. iki vokiško miesto įkūrimo. Pranešimo pagrindu paruoštas straipsnis buvo išspausdintas mūsų leidinio devintajame tome.

Nuo 2007 m. A. Caunė yra leidinio „Archaeologia Lituana“ redaktorių kolegijos narys, visuomet padedantis įvairiais klausimais. Jis Latvijos mokslinėje spaudoje yra recenzavęs kai kuriuos lietuvių archeologų darbus, paminėjęs lietuvių archeologų jubiliejines datas, daug prisidėjęs organizuojant bendrus renginius.

A. Caunės mokslinė veikla sulaukė pelnyto pripažinimo. Jis yra daugelio Europos mokslinių draugijų narys, Europos mokslo ir meno akademijos tikrasis narys. 1994 m. A. Caunei paskirta Baltijos asamblėjos mokslo premija. Latvijos valstybė labai gerai įvertino A. Caunės nuopelnus – 1997 m. jis apdovanotas Trijų žvaigždžių ordinu (IV laipsnis), 2007 m. – Pripažinimo kryžiumi (II laipsnis). 2001 m. Latvijos mokslų akademijos senatas apdovanojo A. Caunę didžiuoju medaliu.

Mūsų kolega kasdieniame gyvenime yra kuklus, nuoširdžiai bendrauja, visuomet pasiruošęs pasidalyti savo žiniomis, tikras baltų archeologijos patriotas.

Jubiliejaus proga mūsų Kolegai ir Bičiuliui Andriui Caunei linkime kuo geriausios sveikatos, visų kūrybinių sumanymų išsipildymo!

Mykolas Michelbertas

⁴ Caune A., Ose I. Latvijas 12. gadsimta beigu – 17. gadsimta vācu piļu leksikons. Rīga, 2004.

⁵ Caune A. Rīnķa krusti Latvijā. Rīga, 2008.

⁶ Caune A., Ose I. Latvijas viduslaika mūra baznīcas. 12. gs. beigas – 16. gs. sākums. Rīga, 2010.